

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput III. De furtis modicis successivè continuatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Cap. II.

o; nam p[er]m[issionem]. Vnde Doctores apud de Lugo, tom. 1. de iust,

Contradictio

(*lib. 8. n. 3.*) hic verum est, intelligi de furto

Solutio. s. n. 3.
Quare illud hic notum fit, intelligi de furto
Theologico, non de Civili, quoties fulminatur excom-
municatio, vel reservatio contra furtum. Hinc omnes ij,
qui furantur res immobiles, licet fures apud iurisperitos
non appellantur, volentes furtum semper esse de re mo-
bili. Hinc ij, qui expilant hæreditatem defuncti, ante-
quam hæres hereditatem adeat. Hinc qui, cum sit Con-
juges bonæ sui Cognatus, siue demortui, siue viuën-
tis, filius, vel Tutelis usurpat pupilli bona, omnes, in-
quit, hic, qui Tutores usurpat pro veris filiabus
bonas, hic, qui Theologis reputantur pro veris furiibus
bonos, hic, qui non ita reputantur à iurisperitis, l. 2. & tot. tit. ff. de
furto, cap. h. et c., adversus C. de crim. expil. bar. & ff. &
C. de iur. amovam, l. 1. & 2. ff. de Tutela, & ratio-
nem tradendis), in ex communicationem induunt, &
excommunicationem, si hæ contra furantes fortè sint impo-
nitionem, l. de Lugo r. de iust. d. 16. sect. 1. n. 4 Non ita, qui
committit, vel qui personam liberam, vel qui filium fur-
tulo, vel qui censum non solvi, &c. hi enim, etiam in
foro conscientie, & apud Theologos, non sunt, vt
modò vidimus, veri fures, quamvis contra iustitiam

precatur, &c.
 1. Sollemne de retentione iniusta dubitari possit, de
 2. q. ad diffingendum sic erit distinguendum: Si accepisti rem
 3. a. d. aliquidem bona fide, & deinde superveniat cognitio rei
 4. alienam esse, & tu tamen adhuc illam retines, nec
 5. illam alienam consumpsisti, sicuti peccas, ut *supra* dixi, ver
 6. si illam consumpsisti, sicuti peccas, ut *supra* dixi, ver
 7. peccato furti, fit in excommunicatione, vel refer
 8. tatione fulminatus contra furantes incidens. At si res
 9. tua consumpta est, nec inveniri habere nisi ejus valo
 10. rem, vel patrem eius, in quibus ditior factus es, & ta
 11. men non restituisti, cum cerè deberes, peccas quidem;
 12. At non propriè peccato furti, sed damnificatione, atque
 13. solido non incurris dictas penas: Ratio est, quia quan
 14. do accepisti, non fur fuisti, propter bonam fidem;
 15. nec verò nec fur es, quia valor ille rei alienæ consump
 16. tus, vel idq. quo locupletior factus es, tua sunt, & so
 17. lum debes dominum ex illa consumptione rei suæ
 18. damnificatum servare indemnem, juxta valorem, qui in
 19. te invenitur.

CAPVT 15.

*De quantitate furti sufficientis ad mortale
inter extraneos.*

Semper mihi in sedit animo sententia docens, ejus-
modi quantitatem desumendam esse respectu
de personam Domini rei acceptæ. Ratio est, quia furti-
militia fundatur in duobus, nempe in desimento, quod
passio fit, et in ejusdem proximi rationabili in-
novatione. At, quò documentum fit notabile, quodque
Dominus sit rationabiliter invitus; dependet essentia-
liter, uti quoque, ab ipsa condicione personæ, à qua
res auferitur, vix ex pater; nam propterea mox, ex
communem sententia, dicimus, majorem requiri quanti-
tatem ad mortale, quando furtum committitur per mor-
talem, quæque interpolatæ vices, quam quando simul, quia
minimus Dominus est nocuumentum, minusque est invi-
tus. Minus ibi, quàm hic. Non potest ergo decre-
re quantitas sufficiens ad constituendum peccatum mor-
tale, nisi ejusmodi conditio personæ diligenter in-
spectetur.

2. Hoc posito, tres personarum conditiones statuō; pauperes, divites, & medios inter hos, quas personarum communē vocamus: Si à pauperē auctas unum, vel duos Regales, vel Julios (unum Regale continet Tarentum unum, & circiter grana quinque monetæ Siculæ) peccabis mortaliter; Si à valde ditē fureis unum circiter aureum, (seu septem) (quod tarentis duodecim continet) nostræ monetæ Siculæ) peccabis item

mortaliter; solum facere, propter rationem dictam *n. 7. procedens*, a diuino Principe nisi duos, vel tres aureos fueris, fortasse te non peccaturum mortaliter. Si denique clam accipias a communi persona quatuor, vel quinque Regales, seu Iulios, seu tarenos quinque, vel sex Seculari moneta, mortaliter peccabis. Quod si a predictis minus fueris, quam quod dictum est, solum peccabis venialiter. Neque te offendant illud (vel) quod semper appofuimus: nam cum tota hæc fuit malitia, ut dictum est, dependet a qualitate personæ, semper illam præ oculis habere debes, vt prudenti moralique iudicio, quod varium esse solet, decernas, quale peccatum committatur. Ratio ergo nostræ doctrinæ est, quia, qui illi iuratus a predictis, notabile nocumentum isdem immediate infert, unde ipsi rationabiliter sint invitati, secdm non item. Hanc doctrinam sequuntur Petr. Arrag. *1. 2. q. 66. art. 2.* Petr. Nau. *1. 1. de res. cap. 1. n. 39.* Ioan. Mend. *C. de res. q. 10. fauētque Sotus 1. 1. de iust. q. 3. art. 3.* apud Bartholomæum a S. Faustino mox citan. vide etiam Bonac. *de res. in part. d. 2. q. 8. pr. 1. num. 7.* legē Lessium, *lib. 2. cap. 12. num. 29.* qui probare contendit, unum aureum, etiam in Rege diuino, afferre ex se grave nocumentum.

3. Dixi (immediatè) nam si aliud dānnum ex tali acceptione consequitur illi, à quo rem surripuisti, ut si abstulisti acum ab eo, qui ob eius carentiam, blasphemavi vel ab eo, cui cessavit grave luctum, vel grave dānnum emerit, peccasses quidem mortaliter: at non ob ipsum immediatum furtum acus, sed live ob scandalum, quia nulla excusante necessitate fuisti causa blasphemiz, si illam prævidisti, sive ob consequens grave dānnum, quod certe non est propriè furtum, sed, ut *supra* vidimus, damnificatio. Hinc, si fuisset imposita excommunicatio, vel reservatio contra furtum, illas non incurrisses, quia propriè furtum grave, dum solum acum furatus es, non commisisti.

4. Aliqui, ut Navarrus quantitatem sufficientem ad mortale putant esse dimidium Regale, seu Iulium: Alij, ut Toletus, unum Iulium: Alij, ut idem Toletus, duos: Alij, ut Valentia, tres: Alij quatuor, ut idem Val. Alij a communibus personis quinque, ut Joan. Med. Alij a Rege dissimilo centum aureos, ut Bannes: Alij tantum pecunie valorem, quanta in unoquoque loco solent conducti operis fossoris unus dici, sicut Molina: Alij quantum est valor unus gallinæ, ut Cordub. Hi omnes citantur ad Barth. a sancto Fausto, in *Thef. Reg. lib. 8. quæst. 133. et in pec. Conf. d. 44. quæst. 51.* De parvitate hujus materie lege ite Dicastill. lib. 2. de *just. iustit. d. 6. dub. 2.* Sed certe tanta varietas sententiarum nonnisi in consuetudine doctrina fundari potuit, quia scilicet, si Doctores confluerint (probabiliter, necne, ipsi viderint) eam quantitatem afferre nocuum mentium grave, & involuntarium Domini, illa minor non afferre.

CAPVT III.

De furtis modicis successive continuatis.

Triplici modo; quantum ad nos pertinet, modi-
ca furta usurpare contingit. Primo, Modica, per
interruptas vices, ab vno, eodemque furtipendo, ve-
rum ita ut per priora furta non perveniatur ad dampnum
notabile proximis, pertineatur, per posteriora. Secundò,
modica furando à multis, modò his, modò illis, non per-
venientia ad dampnum grave ipsorum, verum ita, ut hæc
modica unita faciant notabilem quantitatem, & notabi-
le lucrum afferant furi. Tertiò: si multi modicum quidem
ab vno, eodemque auferant, singuli, sed cum notabili hu-
ius damno: cum interim ipsi singuli modicum quid-
dumtaxat acceperint.

§. I. Furans modica ab eodem.

1. Certum est eum, qui minutatim, repetitis vicibus, aliqua furatur, animo perveniendi ad summam notabilem, peccare mortaliter, etiam primâ vice, Ita Doctores *mox* citat. & *passim*. Ratio est, quia jam intentio refertur ad faciendum grave damnum proximo. Obligatio autem restitutionis, donec cum affectu ad notabile damnum perveniatur, erit sub levi culpa, sicut leve est damnum rei ipsa illatum. Hinc emptores mobilium, Hinc venditores vini, vel panis, Hinc Caupones, Hinc quicunque per modica fraudant rerum mensuras, non possunt à mortali excusari, si parva furentur, animo continendi.

2. Certum est secundò, qui pari modo exigua ab aliquo surripit: quamvis animo non perveniendi ad summam gravem, si, tamen, repetendo furtula, ad quantitatem notabilem de facto, advertens, perveniat, peccare mortaliter, cum æquali obligatione restituendi. Ita idem. Ratio est, quia de facto tunc grave damnum infert proximo. Dixi (advertens) nam si non advertat ad præcedentia, quia scilicet præcedentium inculpabiliter non meminit, vel eadem non considerat, non imputatur ipsi ad peccatum mortale ultima prædicta exigua acceptio. Ratio est, quia ratione inadvertentiæ non unitur mortaliter hæc cum præcedentibus, cum damnum notabile proximi tunc non sit huius voluntarium, atque adeò nec mortale. Quid autem id sit (quando advertet) restituendum, & per se patet, & dicitur *mox* n. 7. & 8.

3. Certum est tertio, ejusmodi minutula furta, ut mortalem constituent culpam, debere fieri tempore continuo, & non magnis interpositis intervallis. Ita idem. Ratio est, quia, si magnum intercedit tempus inter unum, & aliud furtulum, ea omnia furtula nequeunt conflare unum notabile damnum proximo; unde nec proximus graviter invitatur in his fuisse censebitur. Quod autem temporis spatium reputetur hac in re magnum, cum sint hominum ingenia diversa, variè à variis assignantur. Si inter furtulum unum, & aliud intercedant quatuor anni, intervallum magnum reputatur à Rebello. p. 1. l. 3. q. 15. *sect. 4. n. 37. versic. Distum est*. Si unus annus, à Sanchez l. 7. in Dec. 2. l. 1. n. 10. Si sex menses, ab aliis; Si unus mensis, ab aliis cum Fill. l. 2. *tract. 3. l. 10. n. 10*. Si quindecim dies, ab aliis apud eundem *ibid.* sed melior est regula prudentiæ, quam *mox* innuam *num. 6.*

4. Certum est quarto, Majorem quantitatem rei ablata requiri, ut acceptiuncula sic repetita sint mortales, quam si sint simul; sic idem. Ratio est, quia quando simul, merito Dominus est magis invitatus, majusque detrimentum sentit, quam quando per partes.

5. Inquires, quanto major quantitas requiritur ad mortale? Respondeo, dimidio majorem docere possent nonnulli, sed profectò tum in hoc casu, tum in præcedenti de temporis interposito intervallo, melius id à prudenti decernatur, spectato nimirum damno proximi, cuiusque involuntario, &c.

6. Remanet ergo sola Quæstio: An qui repetitis vicibus modica sumpsit, peccet mortaliter in ea ultima acceptatione, quam advertit complere notabilem rei ablata quantitatem, an solum in retentione.

7. Præmitto, hujus resolutionem vix utilem esse pro praxi: omnes enim fatemur tunc peccari mortaliter cum obligatione restitutionis, saltem ratione retentionis; quia tunc retinetur fur quantitatem rei alienæ constatam ex hac & ex præcedentibus, quæ quantitas jam nunc esse incipit notabilis, idque etiam postquam latrunculus ea furtula præcedentia tunc fortasse cum cæteris peccatis fuit confessus, quia adhuc quantitatem notabilem alienæ rei apud se retinet.

8. Dissensio igitur Authorum solum in eo vertitur, An ea ultima acceptiuncula faciat ita mortaliter unum cum acceptiunculis præcedentibus, ut non solum di-

ta retentio, sed etiam ipsa acceptio sit peccatum mortale.

Respondeo: probabilius mihi videri, etiam acceptum esse mortalem. Ita Sor. l. 5. de *Iust. q. 3. art. 1. d. 688*. Vass. Rebello. Val. Arag. apud Bart. à S. Paulo. *Theol. Rel. q. 189*. aliique contra Nau. in *man. c. 17. num. Vega l. 14. in Trid. c. 11. fine*. Ratio est, tum quia illa acceptio, licet, si sola fuisset, exiguum attulisset incrementum, at ut unita cum præcedentibus affert modicum: tum quia, si tunc per omnes, est mortale ipsum retinere, ergo & ipsum accipere, ut retineatur hæc duo mortaliter idem sunt: tum denique, quia tunc retentio est mortalis, quia unitur cum præcedentibus, ergo quia acceptio pari prorsus modo unitur cum præcedentibus, erit mortalis.

9. Dices cum Sæctoribus prioris sententiæ: ex multis venialibus conflatur unum mortale, & esset contra communem sententiam. Respondeo: in casu nostro illa ultima acceptio, ut nunc sit, non cum relatione, ut supponimus, ad cætera præcedentia semper est mortalis: quare nihil nobis obstat sententiæ dictæ communis. Vide quæ dixi *lib. 1. in Decal. cap. 1. num. 13*. Acceptiuncula autem illæ præcedentes sepe in se sunt, & remanent veniales, solum extrinsecus sunt materia, & subiectum mortalis, sicuti neminem natus, v.g. semper est ternarius, sed est subiectum materialiter se habens ad quaternarium, ad denarium, centenarium, &c.

10. Denique nota probabilissimum esse per prædictas surripientem non obligari sub mortali ad restitutionem totius quantitatis surreptæ, sed illius dumtaxat, quod complevit quantitatem notabilem; Quæ enim remanet, cum sit exiguum, non remanet obnoxium restitutioni sub mortali, sed solum sub veniali. Rebello. de *Iust. p. 1. l. 3. q. 15. sect. 4*. Petr. Nau. l. 3. de *restit. p. 1. d. 8. q. 67*. de Lug. p. 1. de *Iust. d. 16. sect. 3. n. 41*. Idem de *cimif. c. 1. Mol. rom. 3. d. 688. n. 3*. de quocumque, qui furtus est simul materiam gravem, v.g. centum, natus, teripeat materiam parvam, duos, v.g. vel tres Julios, reliquum reddat, non peccat, nisi leviter, sicut leve est quod retinet.

An ex multis acceptiunculis venialibus oriatur, quando obligatio restituendi sub mortali, si Deo placebit, dicemus in *sestio*, *tr. 3. c. 2. §. 5. n. 6. & 7.*

§. II. Furans modica à multis.

1. Venditor vini à singulis ementibus parvam summat, ita ut singulis ementibus parvam fecerit incrementum, ipse vero notabilem quantitatem rei ab ipso habeat, mortaliter, cum obligatione restitutionis peccavit is, similiter? Respondeo affirmativè; Ratio, præter alias, est, quia licet detrimentum leve peculiaribus ementibus fecerit, fecit tamen grave Communitati, & Republicæ. Explico, singuli hi Domini, à quibus leve quid surripitur, graviter, & rationabiliter invadunt, propter periculum, quod imminet, ne multi duri velint hoc modo furandi levia à singulis. Id quod grave esse malum Republicæ per se patet. Quæ autem quantitas in hoc modo furandi, & quanto major debet esse, ut gravis censeatur, clarè colligitur ex dictis *lib. 4. num. 4.*

2. Quid, si ejusmodi detrimentum fecerit persona vagis? Respondeo, eandem personas vagas, damnificatas ab uno, eodemque, vni moraliter censentur, & censere Communitatem damnificatam; Ni enim ita, vel simili modo dixeris, aditum pauperis descendendi, sine sculpulo peccati mortalis, modica surripiendo de bonis pauperum, quod certe nimis est dissonum rationi, & nimis quicunque Communitati perniciosum, Restitutio autem in hoc casu illis peculiaribus personis, est facienda, si sciant, &c. non vero pauperibus, vel Arario publica Civitatis: quia hi damnificati sunt in propriis bonis, non vero publicum ararium.

4. Ex his placitis tam variis, quæ certè inniuntur variis rerum circumstantiis, vides (quamvis ea iuvent ad deliberandam rem admodò molestam) meliorem huius expensionis trutinam non esse, quam prudentiam Confessarii dictam num. 1.

An filij, ut etiam uxor possint occultare bona Patris, vel viri defuncti, ne veniant in manus Creditorum, dicam inferius, Tract. 5. cap. 1. num. 9.

Quoad Famulos.

5. Quoad famulos ego distinguo servos conditione à servis perpetuis, siue Mancipiis Domino prorsus addictis. Si de his posterioribus loquamur, puto, si medica (juxta conditionem servi quoad victum, & vestitum sibi competentia) à Domino ea nolente dare, accipiant, vix posse perveniri ad mortale, & interdum ne ad veniale quidem. Ratio est, quia in his negandis irrationabiliter est Dominus invitus. Quo verò ad pecuniam, aliâque bona, vix assurgit Mancipium hoc à conditione extraneorum, expendendus nihilominus est amor in ipsum Domini, utilitas, servitio, officiaque ab ipso exhibita, juxta superius, universim dicta num. 1.

In prioribus servis, quibus sua merces ex pacto datur, si hi aliquid amplius auferant, peccabunt: non tamen ad æquam mensuram extraneorum, quia etiam respectu horum, utpotè domesticorum præsertim in modicis, reliquiique ciborum, minus sunt inviti Domini. Adde eos tacite consentire in furtulis famulorum, alioqui non valde gravibus, quandoquidem faciunt hæc solere ab ipsis committi, & tamen eos conducunt. Sed enimvero prudentia opus est, ne nimis laxas habenas servis relinquas, nec nimis angustas. An exigua mercede ob suam necessitatem conducti possint per furtum, usque ad justam mercedem sibi providere per occasionem diximus in 3. opuscul. de Sacrific. Miss. libro tertio cap. 1. §. 3. num. 59.

6. Prædicti omnes, si materia suæ parvitatem excelsere, obligabuntur sub mortali restituere: & uxor quidem restituere debet, vel statim, si bona propria habeat, vel habere possit: vel debet post mortem Mariti, Mariti heredes restituere ex dote, quam repetit. Filiis item ex proprio peculio statim, vel si proprium peculium non habent: debent post mortem Patris in divisionem cum fratribus adducere, vide præ dixi sup. lib. 5. dec. cap. 4. §. 2. de Donationibus inter Patrem, & Filium. Excusabitur tamen à restitutione filius post mortem Patris, si fratres simile quid furari sint, vel si iidem condonent, vel si pater actu condonavit, vel putatus fuit condonatus si fuisset à filio rogatus, qui ob verendum non petiit condonationem, & de summa agatur de qua disponere poterat Pater. Atque hanc excusationem ductam à condonatione expressa, vel præsumpta extendi ad uxorem modo, quod dicimus in filio, dubium nequaquam fit. Denique pari modo obligabuntur statim, quando habent, unde restituant, nisi ex Domini benignitate, amore, &c. confidant parumper, vel diu posse differre, imò & omnino restitutionem negligere.

CAPVT IV.

De quantitate Furti Religiosorum sufficienti ad mortale.

Non est sermo de furtis, quæ fortè Religiosus admittit ex bonis omnino alienis, tunc enim si is habet, perinde ac ceteri fures, de quibus hætenus disputatum est, obligabitur modo tamen infr. 11. cap. 1. §. 1. a num. 7. explicatius afferendo, sed loquimur de furtis ex bonis sui conventus, in quo ipse alitur. Et quærimus primò, quanam quantitas sufficiat ad mortale; & quoniam,

ut supra vidimus, Religiosus propter Votum Pauperis non potest usurpare bona illa externa, etiam lentibus Dominis, nisi de Superioris consensu, etiam secundo, quoniam quantitas requiritur ad hoc, contra ejusmodi votum mortaliter peccet. De quibus in censuræ ab aliquo vocer, ita agam, ut Ductum potius afferam verba, quam mea.

2. Quoad priorem sic habet Suarez. t. 3. de Rel. lib. 1. n. 40. 41. Quando Religiosus propria auctoritate sine licentia explicita, vel tacita, vel præsumpta, cumiam, vel aliud ex communibus bonis usurpat, si mortale, si materia attingat quantitatem saltem quatuorcentorum, & interdum poterit minor sufficere juxta circumstantias, (intelligo, si quando Mortale pauperi grave sic damnum inferretur, vel quidam De alio bonis Monasterij usu consumptibilibus, potestibus scilicet ad cibum, & potum, si tantum ad proprium usum actuale, ut sic dicam, & transitorium a his sit aliquid sumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, nisi damnum Religioni esset nimis, & extraordinaria, & præstare. Extra hujusmodi enim res hujusmodi reputatur levioris conditionis (excipitur Sanchez, quando Religio pro paupertate, aut alia re, quæ determinatur solum daret Religiosis: tunc perinde est invitus Superior quoad comestibilia, quoad reliqua; intelligo, excepto casu necessitatis alimentorum.) Et quamvis Prælati hoc displicet, tamen ita sunt involuntarii, ut illam reputent mortalem in ordine ad pauperem, sed solum in ordine ad decentiam, & perfectionem Religionis. Accedit, si Religiosi quoad usum hujusmodi rerum, trallantur in Inter parentem autem, & filium non censetur furtum alio gravius. Secus verò esset, si hujusmodi res magna quantitate acciperentur, & occultè retenta paulatim consumerentur: nam illud esse posset grave peccatum, quatenus ad id discutendum in particulari magna præsumptio sit. Et num. 43. sic addit: In rebus tanto usu consumuntur si accipiuntur ab externis, cum major gravitas, si res in magna quantitate accipiuntur occultè retenta paulatim consumuntur: nam accipere solum tantum actum utendi v. g. comedendi, aut bibendi regulariter non estimatur materia gravis in ordine ad pauperem: quidquid id sit de obedientia aut de alio servantia Religiosa. Et acceptio autem pecunie semper est major deformitas: idemque est in illa, accipere utrumque ac dominum. Hæc Sanchez.

3. Quoad posteriorem questionem sic habet Sanchez, tit. 2. in dec. lib. 7. cap. 20. numero 3. Communitas verissima sententia est, eam quantitatem necessariam, & sufficientem, quæ necessaria est, & sufficit in hominibus singularibus ad constituendam materiam peccati mortalis. Et paulo post: Iam hodie, inquit, communis sententia est, exigi in Hispania furtum quadruplicis arbitrii (id est, quatuor Regalium, seu Juliorum) ad mortale atque idem dicendum ad mortale Religiosi pauperem. Rectè item advertit sic, num. 6. Non semper quantitas in se notabilis absque licentia accepta, satis est ad mortale proprietatis peccatum, quia res magni valoris potest solum brevissimi temporis usum modici valoris usurpare, reddendo statim, & ideo erit solum culpa venialis. Hæc Sanchez.

4. Petes. Possumusne probabiliter sentire tam de peccato contra pauperem, quam ad peccatum usurpandi bona Monasterij, requiri illam quantitatem, quæ requiritur ad hoc, ut filius peccet mortaliter foras ab Patre, quando certum est requiri majorem, ut videmus sup. cap. 3. num. 3. & 4.

Respondet, negat id Sanchez dist. num. 3. & Jacobus Gordonius, lib. 5. g. 3. cap. 4. sine, sic habet. Quod recentiorum unus dicit in e. usmodi furtis, æque parum videri votum Superiorem, ac est Patris erga filium, probabile est, cum Instituti ratio vox ipsa Superioris, ac denum etiam clare prohibeat hujusmodi furtum.